

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

Дипломна робота
магістра

**Формування вокально-виконавських навичок учнів
підліткового віку засобами пісенного фольклору**

Виконала:

магістрант I курсу, групи ММ1-М19
спеціальності 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)

Залевська Богданна

Керівник: Печенюк М.А.,
кандидат педагогічних наук, професор

Рецензент:
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	
1.1 Категорія «вокально-виконавські навички» у загальнонауковій проєкції.....	
1.2 Особливості вокального навчання учнів підліткового віку.....	
РОЗДІЛ II МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ	
2.1. Зміст і структура вокально-виконавських навичок.....	
2.2 Принципи та педагогічні умови формування вокально-виконавських навичок учнів підліткового віку засобами пісенного фольклору в школі мистецтв	
РОЗДІЛ III ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ	
3.1 Діагностика стану сформованості вокально-виконавських навичок учнів підліткового віку в закладах початкової мистецької освіти.....	
3.2 Хід та результати формувального експерименту.....	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Кардинальні зміни в системі мистецької освіти України потребують оновлення форм і методів художньо-естетичного виховання підрастаючого покоління. Питання розвитку естетичної культури й художніх здібностей дітей та юнацтва актуалізуються в директивних освітніх документах: Законах України «Про освіту», «Про культуру», «Про позашкільну освіту»; «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», «Концепції сучасної мистецької школи», «Положення про початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад (школа естетичного виховання)».

Із цих позицій особливої актуальності набуває проблема співацької підготовки підлітків, яка передбачає використання цікавих і специфічних форм та методів роботи, спрямованих на формування вокальної культури, вокально-виконавських умінь і навичок. Огляд наукових робіт з позицій розвитку методики навчання співу дозволив встановити спадкоємні зв'язки між історичним минулим і сучасними напрацюваннями в означеній галузі, що, в свою чергу, створило підґрунтя для глибокого вивчення особливостей формування вокально-виконавських умінь і навичок учнів підліткового віку в школі мистецтв.

Наукові аспекти музичного навчання та художньо-естетичного виховання учнів у закладах освіти ґрунтовно досліджують: О.Воронцова, Л.Гавриленко, В.Гаврилюк, М.Давидова, Н.Гузій, О.Коваль, С.Ліпська, Л.Ліхницька, Т.Сідлецька, Т.Танько, Г.Шостак, О.Щолокова та ін. Психолого-педагогічні питання музичного навчання учнів-підлітків висвітлено в наукових працях Ю.Алієва, Л.Виготського, І.Гадалової, С.Науменко, Ж.Піаже, В.Петрушина, Б.Теплова, Дж.Уотсон, Г.Ципіна та ін.

Вчені відзначають, що шляхи формування вокально-виконавських умінь і навичок лежать в самому процесі навчання співу – у такій його організації, яка забезпечує найвищі результати й радість від спілкування з вокальним мистецтвом. Для вирішення цих завдань педагоги повинні

зрозуміти, що навчання вокалу є невід'ємною складовою музичного розвитку учнів, що їх здібності і особистісні якості виховуються не ізольовано, а в межах конкретної виконавської роботи.

Саме український пісенний фольклор є природним підґрунтям для загального музично-естетичного розвитку й становлення музичної культури учнів, комплексного формування вокально-виконавських навичок та спеціальних музичних здібностей (музичного слуху, ладового й музично-ритмічного відчуттів, музичної пам'яті тощо) та відтворення їх у вокально-виконавській діяльності. Тому українська народна пісня стає основою навчального музичного матеріалу у формуванні вокальних умінь і навичок учнів навчальних закладів мистецького спрямування.

На значення фольклору у вихованні особистості наголошували видатні українські мислителі Г. Сковорода та Т. Шевченко, І. Франко та Леся Українка, Б. Грінченко та М. Драгоманов. Багато досліджень, присвячених використанню музичного фольклору у навчально-виховному процесі, належать О. Духновичу, М. Леонтовичу, М. Лисенку, М. Вербицькому, М. Максимовичу, С. Миропольському, С. Русовій, П. Сокальському, В. Сухомлинському, К. Ушинському та ін.

Безсумнівно, тема фольклору є достатньо дослідженою, але в більшості своїй розглядається у мистецтвознавчому (окремі жанри та види автентичного фольклору) та загально-педагогічному (виховний вплив фольклору на розвиток особистості) аспектах. При цьому вплив пісенного фольклору на розвиток вокально-виконавських навичок учнівської молоді у сучасних дослідженнях висвітлено недостатньо.

Виявлені суперечності, недостатня розробленість проблеми і потреби практики зумовили вибір теми дослідження: ***«Формування вокально-виконавських навичок учнів підліткового віку засобами пісенного фольклору»***.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності методики формування вокально-

виконавських навичок учнів підліткового віку в школах мистецтв засобами пісенного фольклору.

У відповідності до поставленої мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати стан розробки досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній та музикознавчій літературі;

2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості вокально-виконавських умінь підлітків;

3. Обґрунтувати педагогічні умови, принципи та розробити методiku формування вокально-виконавських умінь підлітків в школах мистецтв засобами пісенного фольклору;

4. Експериментально перевірити ефективність методики у процесі реалізації моделі формування сформованості вокально-виконавських навичок підлітків в загальноосвітніх школах засобами пісенного фольклору.

Об'єкт дослідження – процес вокального навчання підлітків на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі.

Предмет дослідження – методика формування вокально-виконавських навичок учнів підліткового віку засобами пісенного фольклору.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення й висновки, що стосуються:

- сучасних психологічних і педагогічних аспектів формування вокально-виконавських умінь та навичок (Д. Богоявленська, М. Варій, Л.Виготський, В. Дружинін, В. Крутецький, Н. Левітов, Є. Мілерян, О.Леонтєв, О. Степанов, Л. Рубінштейн та ін.);

- теорії та методики мистецької освіти (А. Козир, Л. Куненко, О.Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, О. Хижна, О.Щолокова та ін.);

- теорії та методології вокальної підготовки (В. Антонюк, Д. Аспелунг, Л. Арутюнова, Б. Гнидь, Н. Гребенюк, Л. Василенко, Л. Дмитрієв, І. Колодуб, А. Кулієва, К. Линкрейстер, М. Липецька, В. Морозов, Т. Ткаченко та ін.);

- змісту, форм, методів навчання співу підлітків (Є. Алмазов, В.Ємельянов, Д. Огороднов, О. Ростовський, В. Струве, Л. Хлебнікова та ін.).

Для досягнення мети дослідження й розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження**:

- *емпіричні*: бесіда, анкетування, спостереження, аналіз навчальних планів і програм, тестування; педагогічний експеримент з використанням різних діагностичних вимірювань, що допомогли одержати кількісні дані про вплив створеної методики на якість вокальних знань та сформованість вокально-виконавських навичок.

Практичне значення дослідження становлять: поетапна методика формування вокально-виконавських навичок, що ґрунтується на ідеях гедоністичного та аксіологічного підходів; розроблені методи, тестові та діагностичні завдання для виявлення рівня сформованості вокально-виконавських навичок учнів підліткового віку.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри музичного мистецтва та звітних науково-практичних конференціях студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дослідженні наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми формування вокально-виконавських навичок підлітків на основі використання пісенного музичного фольклору, що знайшло відображення в теоретичному обґрунтуванні організаційно-методичних засад формування вокально-виконавських навичок підлітків, розробці та експериментальній перевірці методики вокально-виконавських навичок підлітків засобами пісенного фольклору. Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань дозволили зробити такі висновки.

1. Головним пріоритетом сучасної української системи мистецької освіти є опора на національні культурні цінності, що становить підґрунтя для збереження духовної єдності та спадковості поколінь. Вокально-виконавське навчання підлітків є одним з найважливіших напрямів особистісного становлення та формування ціннісних орієнтацій учнів. Актуальним у цьому контексті є пошук нових методичних підходів, створення нових методичних розробок, програм, спрямованих на формування вокально-виконавських навичок та розвиток особистості учнів з використанням пісенного фольклору.

2. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив конкретизувати поняття «вокально-виконавські навички» учнів школи мистецтв і визначити їх як стійкі індивідуально-психологічні властивості, що забезпечують успішність музичної діяльності дитини. У дослідженні показано, що саме у процесі цілеспрямованого музичного виховання й навчання у підлітків формуються музично-слухові здібності, здібності до різних видів музичної діяльності та музично-творчі здібності, які в сукупності складають структуру вокально-виконавських навичок.

3. У роботі розкрито особливості українського пісенного фольклору, які полягають у багатofункціональності, синкретичності, доступності музичного мовлення, обґрунтовано його дієвість у формуванні вокально-

виконавських навичок учнів школи мистецтв. Доведено, що використання в освітньо-виховному процесі вітчизняного пісенного фольклору ефективно впливає на музичний та загальний розвиток учнів та є дієвим засобом формування музичності, пізнання оточуючого світу та самих себе. Констатовано, що залучення учнів до етнонаціональних музичних традицій сприяє підвищенню рівня їх пізнавальної активності, прискоренню розвитку мислення, забезпечує формування мовних навичок, підвищує якість їх навчальних досягнень, формує синоптичне сприймання образу світу. Як складова національної культури музичний фольклор концентрує в собі народну філософію, етику й естетику, є дієвим чинником виховного впливу на особистість і відповідає сучасним соціально-культурним вимогам.

4. У дослідженні обґрунтовано організаційно-методичні засади формування вокально-виконавських навичок підлітків засобами пісенного фольклору, до яких віднесено: організацію освітньо-виховного процесу, що передбачає органічне поєднання групової та індивідуальної форм роботи та використання різних методів музичного виховання й навчання; застосування на кожному етапі роботи різновидів музичної діяльності; свідоме обмеження навчального матеріалу вітчизняним пісенним фольклором; створення природного ігрового середовища, що відповідає інтересам і потребам учнів; моделювання в музично-ігровій формі реальних життєвих ситуацій, взаємин дітей та дорослих; систематичне спонукання учнів до пошуково-творчої музичної діяльності й самовираження в ній.

5. Рівень сформованості вокально-виконавських навичок підлітків засобами пісенного фольклору визначався за такими критеріями: рівень емоційного інтересу дитини до музичної діяльності; ступінь сформованості елементарних вокально-слухових навичок і уявлень; ступінь сформованості ритмічно-мовно-рухових умінь; міра здатності учнів до музично-творчої діяльності.

6. У дослідженні розроблено й теоретично обґрунтовано методику поетапного формування вокально-виконавських навичок підлітків засобами українського пісенного фольклору.

7. Результати формувального експерименту дали змогу констатувати суттєві позитивні зміни в рівнях сформованості вокально-виконавських навичок підлітків, що є прямим доказом ефективності розробленої методики формування вокально-виконавських навичок підлітків засобами українського пісенного фольклору.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого вивчення й наукового обґрунтування потребують проблеми формування вокально-виконавських навичок на фольклорному матеріалі учнів різних вікових категорій. Актуальними, на нашу думку, є: розробка теоретичних та методичних засад навчання учнів на фольклорній основі з урахуванням національно-регіонального компоненту; пошук методів формування вокально-виконавських навичок підлітків на матеріалі сучасної музики; розробка науково-теоретичних засад та обґрунтування шляхів щодо збереження й розвитку фольклорно-музичних традицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алмазов Е.И. О возрастных особенностях голоса у дошкольников, школьников и молодежи / Е.И.Алмазов // Развитие детского голоса: [под ред. В.Н.Шацкой]. – 1963. – С.14-24.
2. Андгуладзе Н. Номо cantor : Очерки вокального искусства / Нодар Андгуладзе. – М. : Аграф, 2003. – 240 с.
3. Ананьев Б.Г. Воспитание внимания школьника./ Б.Г.Ананьев – М.- Л.АПН РСФСР,1964. – 52 с.
4. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития : Инновационный курс. Книга 1 / В. И.Андреев. – Казань : Изд. Казанского университета, 1996. – 567 с.
5. Аникеева З.И. Комплексная программа профилактики формирования хронических заболеваний гортани у профессионалов голоса/ З.И.Аникеева, И.В.Плешков, С.Н.Авдеева// Российская отоларингология – 2003–№4(7). – С.24–29.
6. Анохин П. К. Биология и нейрофизиология условного рефлекса / П. К. Анохин. – М. : Медицина, 1968. – 547 с.
7. Анохин. П. К. Эмоции / П. К. Анохин // Философские аспекты теории функциональной системы : избр.труды. – М.: Наука, 1978, – С. 311- 335.
8. Антонюк В. Г. Постановка голосу : [навчальний посібник для студентів вищих музичних навчальних закладів] / Валентина Геніївна Антонюк. – К. : Українська ідея, 2000. – 68 с.
9. Апраксина О.А. Современные требования к учителю. Развитие музыкального слуха, певческого голоса, музыкально-творческих способностей учащихся / О.А. Апраксина. – М. : Музыка, 1983. – 156 с.
10. Апресян Р.Г. Идея морали и базовые нормативно-этические программы / Р.Г. Апресян. – М. : Российская академия наук. Институт философии, 1995. – 353 с.
11. Аристотель. Сочинения. / Аристотель – Т1. – М, 1975. – 434с.

12. Арутюнова Л. Г. Совершенствование вокально-речевого мастерства будущих учителей музыки / Л. Г. Арутюнова // Вопросы профессиональной подготовки студентов на музыкально-педагогическом факультете : сб. науч. трудов. – М. : МГПИ, 1985. – С. 69 –73.
13. Асафьев Б.В. О музыкальном просвещении и образовании(текст): избранные статьи / Б.В. Асафьев. – 2-е изд. – Л. : Музыка, 1973. – 143 с.
14. Аспелунд Д. Л. Развитие певца и его голоса / Д. Л. Аспелунд. – М. : Музгиз, 1952. – 190 с.
15. Атанов Г.А. Деятельностный подход в обучении / Г.А.Атанов. – Донецк, 2001. – 164с.
16. Бабанский Ю.К. Рациональная организация учебной деятельности / Ю.К. Бабанский. – М. : Знание, 1981. – 96 с.
17. Багадуров В. Д. Очерки по истории вокальной методологии / В. Д. Багадуров. – Ч. I. – М. : Музсектор Госиздат, 1929. – 248 с.
18. Барт Р. Удовольствие от текста / Р. Барт ; [пер. с фр.] // Избранные работы : Семиотика. Поэтика. – М. : Прогресс, Универс, 1999. – С. 462-518.
19. Бирюков С.Н. Обаяние импровизации / С.Н.Бирюков // Музыкальный современник : сб. статей. – Вып.5. – М. : Сов. композитор, 1984. – С.134-150.
20. Блок В. Музыка С.Прокофьева для детей / В.Блок.– М. :Музыка,1989.–78 с.
21. Бергер.Н.А. Современная концепция и методика обучения музыке./ Н.А.Бергер. – СПб : КАРО, 2004. – 368 с.
22. Бернштейн Н.А. Физиология движений и активность / Н.А. Бернштейн.– М.: Наука,1990. –496 с.
22. Бородай Ю. М. Эротика. Смерть. Табу / Ю. М. Бородай. – М. : Гнозис, 1996. – 416 с.
23. Бухлова Н.Г. Як навчити учня вчитися : поради та рекомендації / Н.Г. Бухлова. – К.: Шкільний світ, 2007. – 126 с.

24. Ван Лей Формування вокально-сценічної майстерності майбутнього вчителя музики: автореф. ...на здоб. канд. пед. наук : 13.00.02 / Ван Лей. – К., 2010. – 20 с.
25. Ван Тянь Ці Формування основ співацької культури молодших школярів у роботі над музичними образом твору / Ван Тянь Ці // Теорія і методика мистецької освіти – К., 2014. – Вип16(21) – Ч.1.– С.142-146.
26. Ван Цзяньшу. Вокальне виконавство як специфічна творчої діяльності / Ван Цзяньшу // Вісник ЛНУ ім. Т.Шевченка: Педагогічні науки – №20 (231). – Луганськ : ЛНУ, 2011. Част.1– С.215-219.
27. Ван Яньпин. Формування вокальної культури школярів підліткового віку / Ван Яньпин // Теорія і методика мистецької освіти. – Вип.16 (21) – Ч.1 –К., 2014. – С.142 –146.
28. Ван Те. Явище національного стилю в контексті музичної поетики опери: автореф. канд. мист./Ван Те. – Одеса, 2008. – С.11–14.
29. Ван Інзюнь. Теоретичне обґрунтування моделювання як наукового методу пізнання / Ван Інзюнь // Підготовка фахівців соціономічних професій: зб. мат-лів конф. – Вінниця, 2015. – С. 43–47.
30. Варламов. А. Полная школа пения. / А.Е. Варламов. – М., 1953. – ч.1. – 135 с.
31. Варій М.Й. Психологія : навч пос. для студ. вищих навч закладів / М.Й. Варій. – К. : Центр учбової літератури. – 2007. – 288 с.
32. Василенко Л.М. Теорія та методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах : дис. на здоб. доктора пед. наук : 13.00.02 / Л.М. Василенко. – К., 2014. – 455 с.
33. Васильев Б.А. Китайский классический театр / Б.А.Васильев // Восточный театр. – Л., 1929. – С.5-19.
34. Вакуленко Л.М. Формування інтелектуальних умінь старшокласників у процесі навчання предметів мовно-літературного циклу: монографія / Л.М. Вакуленко. – К. :«Тираж», 2005. – 380 с.

35. Вей Дзюнь. Особливості розвитку вокальних жанрів традиційної музики Китаю / Вей Дзюнь // Музичне виконавство – Вип. 19– К. : НМАУ, 2003. – С. 241-251.
36. Вей Лімін. Формування вокальної культури майбутнього вчителя музики на основі традицій Китаю та України : автореф. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Вей Лімін. – Київ, 2011. – 20 с.
37. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел] – К. : Ірпінь. – ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
38. Вікова і педагогічна психологія : навч. посібник : [за ред. О.В. Скрипченко, Л.Л. Долінської]. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
39. Выготский Л.С. Педагогическая психология / [Под. ред. М.Г. Ярошевского] – М. : Педагогика, 1991. – 480 с.
40. Гальперин П. Методы обучения и умственное развитие ребенка / П.Я. Гальперин. – М., 1985. – 234 с.
41. Ганелин Ш. И. Преемственность в учебно-воспитательной работе в 4-5 классах / Ш.И. Ганелин // Известия АПН РСФСР. Вып. 72. – М.; Л., 1955. – С. 14-16.
42. Гегель Г.В. Наука логики. / Г.В. Гегель. - М.: Мысль, 1999. - 640 с.
43. Глазырина Е.Ю. Художественная ментальность [электронный ресурс] / Е.Ю. Глазырина // Published by Tver State University Internet Center Web page- [http // university.tversu.ru](http://university.tversu.ru).
44. Гипперрейтер Ю. Деятельность и внимание / Ю.Б. Гиппенрейтер // А.Н. Леонтьев и современная психология : Сб. статей: [под. ред. А.В. Запорожца, В.П. Зинченко]. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 288 с.
45. Герсамия И. Е. К проблеме психологии творчества певца / И.Е. Герсамия : [заг. ред. Г. Цинцадзе, Н. Андгуладзе], АН ГССР. – Тб. : Мецниереба, 1985. – 161 с.
46. Гершунский Б.С. Концепция самореализации личности / Б.С. Гершунский // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 3 – 7.
47. Глинка М.И. Школа пения. / М.И. Глинка. - М., 1934. - 178 с.

48. Гнидь В. Історія вокального мистецтва / В.П.Гнидь. – К., НМАУ – 319 с.
49. Годник С. Процес преемственности высшей и средней школы / С.М. Годник. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1981. – 218с.
50. Гогоцкий С.С. Философский лексикон./ С.С. Гогоцкий. – К.,1875. – Т1. – С. 210-212.
51. Гонтаренко Н.Б. Сольное пение: секреты вокального мастерства / Н.Б. Гонтаренко : [изд. 2-е.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 155 с.
52. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психологопедагогічний та мистецтвознавчий аспекти : [монографія] / Н.Є.Гребенюк . – К. : НМАУ імені П. І. Чайковського, 1999. – 269 с.
53. Дилецький М. Граматика музикальна / М.Дилецький. – К.: Муз. Україна, 1970. – 111 с.
53. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики / Леонид Борисович Дмитриев. – М. : Музгиз, 1968. – 676 с.
54. Джулай Г.Музична ментальність: соціально-філософській аналіз : автореф ...канд. филос.наук / Г.А. Джулай. – Одеса,2003. –24 с.
55. Дружинин В. Психология : ученик для гуманитарных вузов / В.Н. Дружинин. – Спб. : Питер, 2006. – 656 с.
56. Дудка-Побережна Я.І. Унікальність співочого таланту видатного оперного майстра сцени ХХ століття Бориса Гмирі» / Я.І. Дудка-Побережна // Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей. – Вип 3. – Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – С.605 – 608.
57. Дьяченко Н. Теоретические основы воспитания и обучения в музыкальных учебных заведениях/ Н.Дьяченко, І.Котляревський, Ю.Полянський. – К. : Муз.Украина, 1987. – 110 с.
58. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М. И. Дьяченко, Л. А.Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1993. – 325 с.
59. Євтушенко Д. Г. Роздуми про голос: нотатки педагога-вокаліста / Дометій Гурійович Євтушенко. – К. : Муз. Україна, 1979. – 91 с.

60. Емельянов В. В. Развитие голоса (Координация и тренинг) / Виктор Емельянов. – СПб. : Лань, 2006. – 192 с.
61. Єременко О.В. Формування уваги магістрів мистецтва і процесі музично-фахового навчання»/ О.В.Єременко. // Теорія і методика мистецької освіти – Серія 14. – Вип. 9 (14) – К. 2010. – С.43–46.
- 62.Іванова Л. Педагогічні ідеї М.Леонтовича / Л.Іванова// Музика в школі. – Вип.8. – К. : Музична Україна,1982. – С.58– 62.
63. Жернов В. И. Теоретико-методологические основы формирования профессионально-педагогической направленности личности студента педагогического вуза : [монография] / В.И. Жернов. – Магнитогорск: Магнитогорский гос. пед. ин-тут, 1999. – 116 с.
64. Закржевська С. Работа над художественным произведением в классе постановки голоса / С.М. Закржевская. // Подготовка учителя общеобразовательной школе – Вып.2. – М.,1978. – С. 39-49.
65. Запорожец А.В. Избранные психологические труды : в 2 т. / А.В.Запорожец. –М.: Педагогика, 1986. –Т. 2 : Развитие произвольных движений. –1986. –296 с.
65. Зіміна А.Н. Основи музичного виховання і розвитку дітей молодшого віку / А.Н.Зіміна. – М.:Владос,2000. – 302с.
66. Золотовицька І.Л. Д.Клебанов / І.Л. Золотовицька. – К.: «Музична Україна»,1980. – 44 с.
- 67.Кабалевский Д.Б. Композитор и музыка для детей : Прекрасное побуждает доброе. / Д.Б. Кабалевский. – М. : Сов.комп, 1976. – 59 с.
68. Карпенко Є. Дитяча опера як засіб естетичного виховання/ Є.Карпенко, Н.Карпенко. // Мистецтво та освіта. – 2007. – №4. – С. 40 – 44.
69. Колодуб І. Питання теорії вокального мистецтва / І.Колодуб. – Х. : Промінь, 1995. – 119 с.
- 70.Конфуций. Изречения: книга песен и гимнов./ Конфуций : [пер с кит. С.Петров] – М. : АСТ,2000. – 446с.

71. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.: ИКЦ «МАРТ», 2005. – 448 с.
72. Кулько В. А. Формирование у учащихся умений учиться / В. А. Кулько, Т.Д. Цехмистрова. – М.: Изд-во Просвещение, 1983. – 80 с.
73. Коменский Я. Великая дидактика / Я.А. Коменский. – М. : Педагогика, 1989. – 416 с.
74. Кулієва А. Вокальні національні традиції та проблеми перехідних тонів: автореф канд мист./ А.П. Кулієва. – Київ, 2001. – С.14 – 16.
75. Куненко Л.О. Концептуальні основи вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музики Китаю в умовах інститутів мистецтв / Л.О.Куненко. – Днепропетровськ, 2014. – С.47-56.
76. Кухта А.М. Шляхи забезпечення наступності в організації навчальної роботи школи: автореф. дис. ...канд. пед. наук / А.М. Кухта. – К., 1969. – 20 с.
77. Ламетри Ж. О. Сочинения / Ж. О. Ламетри : [пер. с фр.]. – М. : Мысль, 1983. – 509 с.
78. Левитов Н.Д. Детская и педагогическая психология / Н.Д. Левитов. – М. : Просвещение, 1964. – 476 с.
79. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность // Избран. психол. произв. : в 2 т. / А.Н. Леонтьев. – М. : Педагогика, 1984. – Т.2. – С. 94 – 231.
80. Леонтьев А.Н. Некоторые проблемы психологии искусства / А.Н. Леонтьев. // Избр. психол. труд. – М., 1983. – Т. 2. – С. 230 – 240.
81. Леонтьев А. Н. Проблема развития психики / А. Н. Леонтьев. – 4-е изд. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 584 с.
82. Линклейтер К. Освобождение голоса / Кристин Линклейтер ; [пер. с англ. Л. В. Соловьевой]. – М. : ГИТИС, 1993. – 176 с
83. 84. Лосев А.ф. История античной эстетики / А.Ф. Лосев. – М., 1958. – 470с.
94. Люблинская А.А. О преемственности учебной работы в школе / А.А.Люблинская // Преемственность в процессе обучения в школе. – Л., 1969. – С. 5-34. 199

95. Людкевич С. Загальні основи музики / С.П. Людкевич. – Львів, 1921. – 123 с.
96. Малинина Є. Вокальное воспитание школьников в возрастном аспекте / Є.П.Малинина// Развитие детского голоса : [под ред. В.И. Шацкой]. –Москва, 1963. – С.300-308.
- 98.Майстрів Б. М. Психологія саморозвитку : психотехніка ризику і правил безпеки / Б.М. Майстрів. – М.: Інтерпракс, 1994. – 156 с.
- 99.Матюк В. Руський співаник для шкіл народних, / В.Матюк. – К.,1884. – 41с.
- 100.Марков Б. В. Философская антропология / Борис Васильевич Марков. – СПб. : Лань, 1997. – 384 с.
101. Мартинюк Л.В. Використання обробок календарно-обрядових пісень Миколи Лисенка в роботі з молодшими школярами в дитячому музичному театрі / Л.В. Мартинюк // Теорія і методика мистецької освіти. – Вип. 5. – К. : НПУ,2004. – С.197–204.
102. Маруфенко О.В. Формування ціннісного особистісного ставлення майбутнього вчителя музичного мистецтва до власного голосового здоров'я як наукова проблема / О.В. Маруфенко // Мистецька освіта у вимірах сучасності: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ, 2014. – С.193 – 201.
103. Милерян Е.А. Психология формирования общетрудовых педагогических умений. – М.: Изд-во Педагогика, 1973. – 229 с.
104. Мистецтво у розвитку особистості: монографія / [за ред. Н.Г.Ничкало]. – Чернівці:Зелена Буковина, 2006. –224 с.
105. Михайловская Н. Музыка и дети / Н.Г. Михайловская. – М. : Советский композитор,1977. – 259 с.
- 106.Морозов В. П. Биофизические основы вокальной речи / В. П. Морозов. – Л. : Наука, 1977. – 420 с.
107. Мудрик А. Социальная педагогика : учеб.пособие для студ вузов / А.В. Мудрик – М., 2007. – 224с.

108. Музыкальный энциклопедический словарь / [гл. ред. Г.В. Келдыш]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 672 с.
109. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия / Е.В. Назайкинский. – М. : Музыка, 1972. – 393 с.
110. Науказ Д. Интегральные умения в деятельности учителя музыканта. / Д. Науказ // Искусство и образование-2(24) – 2003- С.38-42.
111. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры / Генрих Густавович Нейгауз. – М. : Музыка, 1987. – 240 с
112. Овчаренко Н. А. Основы вокальної методики : [науковометодичний посібник] / Наталія Анатоліївна Овчаренко. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2006. – 116 с.
113. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе / Д.Б. Огороднов. – К: Музична Україна, 1989. – 165 с.
114. Овчинникова Т.Н. Личность и мышление ребенка: диагностика и коррекция. / Т.Н. Овчинникова. – М.: Академический проект. 2001. – 192с.
115. Опыт системного исследования психики ребенка / Под.ред. Н.И.Непомнящей – М.: Педагогика. 1975. – 231с.
116. Орлова Н. Основные вопросы вокального воспитания детей / Н.Орлова // Музыкальное воспитание в школе – Вып. 2. – Музгиз, 1963 – С.86-95.
117. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? / Х. Ортега-и-Гассет / – М. : Наука, 1991. – С. 3-191.
118. Остроменский В.Д. Формирование музыкального познания : монография / В.Д. Остроменський. – Кишинев, «Штиинца», 1988. – 155 с.
119. Павлов И.П. Мозг и психика: Избранные психологические труды. – М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж.: МОДЭК, 1996. – 320 с.
120. Падалка Г.М. Учитель. музика. діти. – Київ, Музична Україна, 1982. – 144 с.
121. Паномарев Л.А. Психология творческого мышления / Л.А. Паномарев. – М. : Просвещение, 1976. – 146 с.

122. Пастушенко О.З., Скалецький Р.А.. Методичний посібник до викладання співів у 5-7 класах восьмеричної школи./ О.З. Пастушенко, Р.А.Скалецький. – К. : Радянська школа, 1963. – 173 с.
123. Педагогика : учеб пособие для студентов / [Под ред. Н. Д. Ярмаченко]. – М.,1986. – 527с.
124. Пеньковский А. Б. Радость и удовольствие в представлении русского языка / А. Б. Пеньковский // Логический анализ языка. Культурные концепты. – М. : Наука, 1991. – С. 1-55.
125. Петров М. А. Язык искусства и картина мира: автореф. ...канд фил.наук: 09.00.04 – Эстетика./ М.А.Петров. – М., 2002. – 23 с.
126. Петров В. Естетична доктрина Т.Шевченка / В.Г. Петров // Хроніка. – 2000. – № 39-40. – Ч.11. – С. 86-91.
127. Печерська Є. Уроки музики в початкових класах / Є.П. Печерська. – К. : Либідь, 2001. – 270 с.
- 128.Процик С. педагогічні ідеї П.Козицького/Процик С.В.// Музика в школі – Вип.8. – К. : Музична Україна,1987. – С.48-52.
- 129.Прядко О. М. Розвиток співацького голосу : [методичні рекомендації для викладачів вокалу та студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів] / О. М. Прядко. – Кам'янецьПодільський : ПП Буйницький О. А., 2009. – 92 с.
- 130.Психология : учебник для гуманитарных вузов / [под ред. В.Н. Дружинина]. – СПб. : Питер, 2006. – 656 с. 131. Психологія : підручник / [за ред. Ю.Л. Трофімова] – К. : Либідь, 1999. – 558 с.
132. Психологічний тлумачний словник / [за ред. В.Л.Шапар] – Х. : Прапор, 2004. – С.554 – 639.
133. Развитие детского голоса : мат-лы научной конференции по вопросам вокально-хорового воспитания детей, подростков и молодежи : [под. ред. В.Н. Шацкой] – Москва, 1963. – 341с.
134. Рассел Б. История западной философии : пер с англ. / Б.Рассел. – Новосибирск,1997. – 815 с.

135. Реброва О.Є. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проєкції педагогіки мистецтва : монографія / О.Є. Реброва. – К.,2012. – 294 с.
136. Рева В. Формування інтонаційно-образних уявлень школярів на уроці музики / В.П. Рева. // Музика в школі – Вип.11.– К. : Музична Україна, 1987. – С.8 – 13.
137. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі / О.Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга.-2001.-270с.
- 138.Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: навч-метод. посібник / О.Я. Ростовський. – К. : ІЗМН, 1997. – 248 с.
- 139.Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібник / О. П. Рудницька. – Київ: АПН України, 2002. – 269 с.
- 140.Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студ. пед. факультетів. / О. Я. Савченко – К. : Генеза, 1999. – С. 360.
- 141.Самсонідзе Л. Особливості розвитку музичного сприйняття. / Л. Самсонідзе. – Тбілісі. : Мецніереба, 1997.
142. Семенов О. Український фольклор./ О.М.Семенов. – К.,2009. – 230с.
143. Слостенин В. А. Люблинска О.В. Педагогіка : учебное пособие / В.А.Слостенин, О.В. Люблинска. – М. : Просвещение, 1976. – 352с.
145. Словник музичних термінів : [за ред.Ю.Юцевича] – К. : Музична Україна, 1977. – С.29
146. Соколов О. Про основи структурного мышлення и музики. / О.В.Соколов // Проблемы музыкального мышления : [под ред.. М.Г. Арановський]. – М. : Музыка, 1974. – С.11-34.
147. Сохор А.Н. Социология и музыкознание // Вопросы социологии искусства / А.Н. Сохор, Ю.В. Капустин. – М. : Музыка,1980. – с.125
- 148 Софроній З.В. Методика формування виконавської уваги майбутніх учителів музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін / З.В. Софроній : автореф. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. – К., 2010. – 22 с.

149. Стасько Г. Є. Вокальна підготовка майбутнього вчителя музики як основа удосконалення педагогічної майстерності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Стасько Галина Євстахіївна. – К., 1995. – 192 с.
150. Степанов О.М. Педагогічна психологія / О.М. Степанов. – Київ : «Академвидав», 2011. – 416 с.
151. Страхов В.И. Внимание в структуре личности : учеб. пособие для студентов пед. институтов / В.И. Страхов. – Саратов, 1969. – 74 с.
152. Сухомлинський В. Розмова з молодим директором школи. Бесіда третя. Як любити дітей : вибрані твори в п'яти томах : статті. / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад.шк., 1977. – Т. 5. – С. 292 – 308.
153. Станиславский К. Работа актера над собой / К. Станиславский. – М., 1938. – 156 с.
154. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология / Н.Ф. Талызина. – М.: Академия-1998. – 288 с.
155. Тарасов Г. С. Проблема духовной потребности (на материале музыкального восприятия) / Г. С. Тарасов. – М.: Наука, 1970. – 192 с.
156. Теплов Б.М. Избранные труды в 2-х томах / Б.М. Теплов. – М. : Педагогика, 1985. – Т.1. – С. 223 – 305.
157. Томас Е. Д. Про формування мотиваційної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності / Е. Д. Томас // Психологія: Республіканський науково-методичний збірник. – К., 1984. – Вип. 23. – С. 85 – 93.
158. Тоцька Л. О. Методичні засади удосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів музики : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Тоцька Людмила Олексіївна. – К., 2009. – 271 с.
159. У Гуолін. Китайська виконавська інтонація в європейській вокальній музиці XIX-XX століть: автореф. ... канд. мист. / У Гуолін. – Одеса, 2006. – С. 9 – 14.

- 160.У Іфан. Етнокультурный компонент в профессиональной подготовке учителей музыки в Китае и Украине / У.Іфан // Теорія и методика мистецької освіти. – К. : НПУ, 2009. – Вип.7 (12) – С. 122 – 128.
161. Український педагогічний словник : [за ред. С.У. Гончаренка]. – К. : Либідь. – 376 с.
162. Українська радянська енциклопедія у 12. / [Голов. ред. УРЕ]. – Т. 7. – Вид. 2-ге. – К.,1982. – С.254.
163. Усова А.А. Формирование учений педагогической деятельности / А.А.Усова, А.Г. Бобров. – Саратов, 2001. – 94 с.
164. Філософія : навчальний посібник / [ра ред. І. В. Бичка] - К.: Либідь, 1991. -456 с.
165. Філософський словник соціальних термінів / [за ред. В.П. Андрущенко]. – К. : «Р.И.Ф.», 2005. – 672 с.
166. Філософський енциклопедичний словник / [за ред. В.Шинкарука] – К. : «Абрис», 2002. – 742 с
167. Философский энциклопедический словарь : [гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов]. – М. : Советская Энциклопедия, 1983. – 840 с.
- 168.Флоренський П. Аналіз пространственності в художественно-образительных сочинениях. / П.Флоренский. – М., С.319)
- 169.Фролов Е. П. Звукотерапия. Физиологический, психоэмоциональный, медицинский и социальный аспекты голоса и слова / Е. П. Фролов. – М. : Вузовская книга, 2004. – 620 с.
- 170.Фромм Э. Психоанализ и этика / Э. Фромм ; [пер. с нем.]. – М. : ООО “Из-ва АСТ ЛТД”, 1998. – 568 с.
- 171.Фэн Юлань Краткая история китайской философии / Фэн Ю-лань : [перевод на русский: Котенко Р. В.] : научный редактор: доктор философских наук, профессор Торчинов Е.А. – СПб. : Евразия, 1998.– 376 с.
- 172.Халабузарь П. Теория и методика музыкального воспитания / Халабузарь П.С., Попов В.А. – Санкт-Петербург,2000. – 223с.

173. Хлебнікова Л. Дидактичні основи уроку музики / Л.М. Хлебнікова. // Музика в школі : зб статей – Вип. 8. – 1982. – С.3-10.
174. Хлебнікова Л. Могутній виховний потенціал / Л.М. Хлебнікова // Музика в школі: зб. статей. –Вип.11.- К.,1982. – С.3–10.
175. Хомутова Л.Г. Створення художнього вокально-сценічного образу: Методичний посібник для співаків. – Дніпропетровськ: Пороги, 1995. – 53 с.
175. Холопова В.Н. Музыка как вид искусства / В.Н. Холопова. – СПб» Лань», 2000. –319 с.
- 176.
187. Шлегель Ф. Антология мировой философии : В 4-х томах./ Ф.Шлегель – Т.2. – М.,1970. – С.123–130.
- 188.Щолокова О.П. Вивчення шкільного репертуару в інструментальних класах в процесі підготовки вчителя музики в школі/ О.П. Щолокова // Музика в школі. – №9. – К.,1983. – С.48 – 51.
- 189.Щолокова О.П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / О.П. Щолокова. – К. : Віпол, 1996. – 170 с.
- 190.Юссон Р. Певческий голос. Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса / Р. Юссон. – М. : Музыка,1974.– 262 с.
191. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика формування співацького голосу : навчально-методичний посібник / Юрій Євгенович Юцевич. – К. : ІЗМН, 1998. – 160 с.
192. Юцевич Ю. Про зміст і структуру індивідуальної вокальної підготовки учителя музики до роботи в школі // Музика в школі / Ю.Є.Юцевич. – Вип8. – К. : Муз. Україна, 1982. – С.33 – 43.
193. Юшманов В. И. Вокальная техника и её парадоксы / В. И. Юшманов. – СПб. : ДЕАН, 2001. – 128 с.